

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลกำพวน

อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

Interactions Among Religions' Followers at Tambon Kamphuan, Amphoe Suksamran, Ranong Province

สุรินทร์ภรณ์ ศรีอินทร์ และ ประลिनทร์ ไกรวิชัย

Surinporn Sri-in and Pralin Kriwichai

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were to study interactions among religions' followers and to propose a guideline for their enhancement. The target groups were community leaders and religions' followers selected by a purposive sampling. Data were collected on the ground of local activities using a semi-structured interview schedule.

The results showed that 1) cooperations of religions' followers were at a high level both among the same and between different religions; 2) exchange and acceptance of traditions and cultures among different religions were evidenced in regard to activities with governmental support; 3) the competition between religions was low; 4) a few conflicts were observed; 5) religions' followers undertook and upheld sermons and religious principles which are handed over by "middle persons" called "Toe E Mum" or "Toe Kroo" or by monks; 6) community leaders played vital roles in bringing about cooperation between followers from different religions; and 7) government agencies worked as supporting pillars for connecting people from various religions.

To enhance interactions among different religions' followers, the community leaders were seen to be a linkage for better interaction among people in community. In addition, local and sub-district administration organizations should work closely on planning activities that could address such an enhancement.

Keywords: interaction, religious

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน และเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยมองผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชนและศาสนิกชน จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนพบว่า 1) ความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างศาสนิกชนผ่านกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับดี ทั้งผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกัน และต่างศาสนา 2) มีการแลกเปลี่ยนและการยอมรับประเพณี วัฒนธรรม ในกิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ 3) การแข่งขันระหว่างศาสนิกชน มีน้อย 4) ความขัดแย้งระหว่างศาสนิกชนมีปรากฏให้เห็นบ้าง 5) ศาสนิกชนนำหลักคำสอนทางศาสนามายึดถือและปฏิบัติ โดยมีโต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู และพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน 6) การเชื่อมประสานระหว่างศาสนิกชน ส่วนใหญ่เป็นบทบาทของผู้นำ และ 7) การเสริมประสานระหว่างศาสนิกชนส่วนใหญ่เป็นบทบาทของหน่วยงานราชการในท้องถิ่น

เพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน ผู้นำชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวเชื่อมประสานให้ศาสนิกชนในพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ นั้น หน่วยงานในระดับท้องถิ่น และระดับอำเภอต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน

คำสำคัญ: ปฏิสัมพันธ์ ศาสนิกชน

บทนำ

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม ที่ไม่อาจอยู่โดดเดี่ยวได้ และจะแสวงหาการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่ เป็นเหล่าอยู่เสมอหรือตลอดเวลา ทั้งนี้เป็นไป

เพื่อตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติในด้านการอยู่รอด ในด้านความปลอดภัย และด้านความต้องการทางจิตใจเป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อบุคคลได้ทำความรู้จัก และมีความเข้าใจตนเองแล้ว บุคคลจึงควรมีการเข้าใจและยอมรับผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยเช่นกัน โดยเริ่มต้นจากความเข้าใจว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแล้วแต่มีความคล้ายคลึงกัน บทบาทและหน้าที่ของบุคคลเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม รวมถึงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในการอยู่ร่วมกัน (ยุทธ, 2543)

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คือสิ่งที่ทุกคนต้องการ จะให้เกิดขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องละวางการใช้อารมณ์ หรือการยึดติดกับเหตุผลของตนเองมากจากมโนทัศน์ซึ่งแตกต่างจากบุคคล หากจะถามว่าอะไรคือที่มาที่แท้จริงของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มิติ “ความรัก และความเข้าใจซึ่งกันและกัน” อาจเป็นมิติที่ควรลองทบทวนและตระหนัก เพราะหากทุกคนมีความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้ว การอยู่ร่วมกันอย่างสันติก็จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งศาสนาน่าจะเป็นรากฐานหลักของมิตินี้ ดังกล่าว (มุฮัมมัดราฟิ, 2551)

ที่ผ่านมาเกิดความเลื่อมและปัญหามากมาย ฉะนั้นจึงต้องนำระบบจริยธรรมมาใช้ แนวความคิดนี้จะต้องถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานของครอบครัว ชุมชน และโลก (โสภา, 2531) นั่นหมายความว่า ในอนาคตศาสนาทั้งหลายไม่เพียงดำรงอยู่ในแง่ของความศรัทธาเท่านั้น แต่หลักศาสนา คำสอน หรือจริยธรรมของศาสนาทั้งหลายจะถูกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และในครอบครัว ซึ่งจริยธรรมของชาติทั้งหมดจะอยู่บนพื้นฐานของครอบครัวเป็นหลัก โดยมีศูนย์กลางที่ความรักอย่างแท้จริง นั่นคือ ระบบของจริยธรรมร่วมกันในอนาคตข้างหน้า

ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า หลักของศาสนานั้นสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ ตลอดจนนำมาซึ่งความสุข การเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติ เรียนรู้หลักธรรมของศาสนิกชน และถ่ายทอดสู่ชุมชนและอนุชนรุ่นหลัง สิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยเชื่อว่า มีรากฐานมาจากหลักของศาสนา และวัฒนธรรม

หากนำมาศึกษาและทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว ก็จะไม่เกิดปัญหาทางสังคมที่เป็นอยู่เช่นปัจจุบัน ดังนั้น การพัฒนาจะต้องมีหลักของศาสนาเป็นรากฐาน ซึ่งจะ ทำให้ประเทศชาติมีการพัฒนาบนพื้นฐานแห่งความสุขของประชาชนได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

ตำบลกำแพง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสุราษฎร์ จังหวัดระนอง ประชากรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 85 นับถือศาสนาอิสลามและมีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น ที่นับถือศาสนาพุทธ (องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง, 2551) ศาสนิกชนทั้ง 2 ศาสนา ต่างยึดถือศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจและการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน โดยทำการศึกษาพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอสุราษฎร์ จังหวัดระนอง ซึ่งเป็นชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนชายฝั่งอื่น ๆ ในเขตพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน แต่แม้จะเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางประเพณี วัฒนธรรม โดยเฉพาะประเพณี วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนทั้ง 2 ศาสนา อย่างไรก็ตาม การดำเนินชีวิตประจำวันของศาสนิกชนทั้ง 2 ศาสนา พบว่าที่ผ่านมาในพื้นที่ตำบลกำแพง มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งปรากฏขึ้นน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนชายฝั่งอื่น ๆ ในเขตพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการทำ ความเข้าใจถึงวิธีการดำเนินชีวิตการคล้อยตามข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในชุมชน ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์ต่อกันของศาสนิกชนทั้ง 2 ศาสนา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ของประชาชนในตำบลกำแพง อำเภอสุราษฎร์ จังหวัดระนอง เพื่อให้เกิดความสันติสุขมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลกำแพง

อำเภอสุราษฎร์ จังหวัดระนอง

คำจำกัดความที่ใช้

เพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

การปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การกระทำที่ตั้งใจ เจตนาปฏิบัติต่อผู้อื่น และเมื่อผู้อื่นเข้าใจความหมายของการกระทำแล้ว สามารถกระทำการตอบสนองได้ถูกต้องด้วยเจตนาเช่นกัน ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการกระทำต่อกันระหว่างผู้นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอสุราษฎร์ จังหวัดระนอง ในด้าน 1) การดำเนินชีวิตประจำวัน 2) การดำเนินกิจกรรมอันเนื่องมาจากหลักศาสนา 3) การดำเนินกิจกรรมอันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น 4) และการดำเนินกิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ ตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏในปัจจุบันเป็นหลัก

ศาสนิกชน หมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนา ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนบัญญัติ ศาสนสถาน และศาสนธรรม สำหรับการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้น ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ

การตรวจเอกสาร

แนวคิดปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม

แนวคิดปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (symbolic interactionism) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความหมายและการแปลความของสัญลักษณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งมีความลึกซึ้งมากกว่าเพียงการศึกษาปฏิกิริยาตอบสนองของมนุษย์ต่อสิ่งเร้าเท่านั้น แนวคิดนี้เน้นว่าบุคคลจะประพฤติปฏิบัติในเรื่องที่เขา ตีความว่าสิ่งนั้นมี ความหมาย (คือ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการปรับแต่งและตีความที่บุคคลใช้ในการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต) และมีความสำคัญต่อเขาเพียงใด และการตีความว่าสิ่งใดมีความหมายหรือมีความสำคัญย่อมเกิดจากประสบการณ์

ของเขาในการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเป็นโลกแห่งความจริงของตัวเอง

ดังนั้นการศึกษาในแนวนี้นี้ จึงมุ่งศึกษาเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและการตีความหมายต่าง ๆ ของบุคคลกับโลกของเขาเหล่านั้น โดยมุ่งตอบคำถามที่ว่าอะไรคือสัญลักษณ์พื้นฐานที่ทำให้มนุษย์เกิดความเข้าใจ มีความหมาย และเกิดปฏิกิริยาได้ตอบในการวิจัยเชิงคุณภาพจะมีมุมมองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Patton, 1990 อ้างถึงใน กิติพันธ์, 2546) ดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับโลกเชิงประสบการณ์ เช่น จริง ๆ แล้วมีการกระทำอะไร มีกระบวนการสร้างความหมายอย่างไร สถานการณ์ทางสังคมเกิดขึ้นได้อย่างไร การแก้ไขปัญหาใช้กลยุทธ์อย่างไร ความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมหลัก วัฒนธรรมย่อยเป็นอย่างไร ทักษะของบุคคลที่มีต่อประเด็นต่าง ๆ เป็นอย่างไร เป็นต้น

2. การมองความจริงเป็นเชิงซ้อน โดยมองสังคมว่ามีทั้งด้านกว้าง ความหลากหลาย ความลึก โดยมองว่า ความจริงมีอยู่หลายชั้นที่ทับซ้อนกันอยู่ เมื่อค้นพบความจริงแต่ละชั้น การรับรู้ก็จะเปลี่ยนแปลงไป

3. การสวมบทบาทผู้อื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประสบการณ์ที่ศึกษา แต่ต้องพยายามรักษาความสมดุลระหว่างความเข้าใจแบบคนใน และการรักษาระยะห่างทางสังคมวิทยา เพื่อให้การวิเคราะห์สามารถดำเนินการได้อย่างน่าเชื่อถือ

4. การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม การเรียนรู้สัญลักษณ์ของกลุ่มที่ศึกษา เช่น ภาษา คำศัพท์ การกระทำ เครื่องหมาย พฤติกรรมการแสดงออก เป็นต้น การเข้าใจบริบทของการปฏิสัมพันธ์ การมองปฏิสัมพันธ์เป็นกระบวนการ การเข้าใจถึงอัตตาของบุคคล เป็นต้น

จากแนวคิดปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยมดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดมุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเกิดขึ้นในหลายมิติ สำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งทำความเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

ระหว่างศาสนิกชนตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏในปัจจุบันเป็นหลัก

นฐพงศ์ (2534) ศึกษาเรื่องความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามของคนไทยมุสลิมชนบท จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาพบว่า ความยึดมั่นในศาสนาอิสลามไม่ได้เป็นอุปสรรค แล้วยังมีลักษณะส่งเสริมต่อการพัฒนาอีกด้วย หากสามารถหาทวิวิธีที่จะนำความยึดมั่นผูกพันในศาสนาไปมีส่วนช่วยในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว จะส่งผลให้การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่การพัฒนาในระดับหนึ่งเป็นอย่างดี

พรพันธ์ (2535) วิจัยเรื่องทรรศนะของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยกับนโยบายด้านความเชื่อเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ได้แก่ นโยบายด้านศาสนา ด้านขนบธรรมเนียม และด้านภาษาตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐด้านความเชื่อที่ว่า รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นนโยบายที่มีค่าคะแนนมากที่สุด

รัตติยา (2540) ทำการวิจัยเรื่องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยได้พยายามศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการปฏิสัมพันธ์ และการรวมขอม ระหว่างผู้คนที่นับถือศาสนาอิสลาม กับผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธ ใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ งานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยพื้นฐานตามแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิจัย “ปรากฏการณ์นิยม” โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร และวิจัยข้อมูล ทำการศึกษา 4 หมู่บ้าน ใน 3 จังหวัด คือ นราธิวาส ปัตตานี และยะลา ผลการศึกษาพบว่า พลังสำคัญที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ และการรวมขอมระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ

นราธิวาส คือ ความเข้าใจ และยอมรับในเรื่อง “ความแตกต่างของค่านิยม” ซึ่งกันและกันที่มีความเป็นไปได้ โดยอาศัยหลักแห่งความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งก่อตัวจากอำนาจของระบบอุปถัมภ์ ในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเกลอ เป็นเครือญาติ เป็นนายจ้าง – ลูกจ้าง เป็นเจ้านาย (ลูกพี่) – ลูกน้อง เป็นครู – ศิษย์ และความเป็นผู้นำ และเป็นผู้ตาม ทั้งในระบบ และนอกระบบ ด้วยเงื่อนไขของความจำเป็นทางด้านปัจจัยต่างๆ เพื่อการดำรงชีพ พลังดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นอีกวิญญูณหนึ่ง ซึ่งเป็นกลไก ที่มีคุณค่าอันมหาศาล ถ้ารู้จักนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชาติในที่สุด

กาญจนา (2541) ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า การขัดแย้งทางด้านค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น การแต่งกาย การกิน การปฏิบัติศาสนกิจ การจัดกิจกรรมทางศาสนา การเมืองการปกครอง ความขัดแย้งระหว่างข้าราชการกับประชาชนความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมด้านภาษาและการศึกษา การผสมผสาน พบว่า ด้านค่านิยมและประเพณีบางเรื่อง เช่น การแต่งกาย การกิน การจัดกิจกรรมทางศาสนาประเพณีในรอบปี เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ การร่วมมือพัฒนาท้องถิ่น การอบรม นิยมภาษาถิ่นได้สื่อสาร ส่งบุตรหลานเรียนตามทางการกำหนด

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงมิติของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ซึ่งมีทั้งความขัดแย้ง การประณิษประยอม การยอมรับ และผสมผสานทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในพื้นที่ตำบลกำพวนอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ซึ่งมีบริบททางสังคมในเชิงความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมทำนองเดียวกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้ “ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์” ซึ่งพยายามทำความเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ ทำความเข้าใจและอธิบายการปฏิสัมพันธ์ของศาสนิกชนตามปรากฏการณ์ หรือบริบทของชุมชนที่เกิดขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสวงหาเหตุผลเชิงลึกลามสนับสนุน เพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้อาวุโส ข้าราชการส่วนท้องถิ่น และศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ในพื้นที่ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง จำนวน 22 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยทำการคัดเลือกจากตัวแทนของกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชนที่มีบทบาทสำคัญ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในตำบลกำพวน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างดี ซึ่งกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน 2) ผู้นำทางศาสนา จำนวน 2 คน 3) ข้าราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน 4) ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 5 คน และ 5) ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 4 คน

การศึกษครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมุ่งศึกษาประเด็นกิจกรรม หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ 1) กิจกรรมอันเนื่องมาจากหลักศาสนา 2) กิจกรรมอันเนื่องมาจาก

ประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น และ 3) กิจกรรมอื่น
เนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำในชุมชน จำนวน 22 คน
จากข้อเท็จจริง และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เก็บข้อมูล
ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กันยายน 2552

วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
ศาสนิกชน โดยนำข้อมูลที่ได้อาจเรียง จัดหมวดหมู่
เนื้อหาตามประเด็นการศึกษาตามกิจกรรมใน 3 ประเด็น
คือ 1) กิจกรรมอื่นเนื่องมาจากหลักศาสนา 2) กิจกรรม
อื่นเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น และ
3) กิจกรรมอื่นเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วน
ราชการ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำรูปแบบการ
ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคม 7 มิติ มาใช้เป็นแนวทาง
ในการวิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน
ซึ่งประกอบด้วย 1) ความร่วมมือ 2) การแลกเปลี่ยน
3) การแข่งขัน 4) ความขัดแย้ง 5) การควบคุมและการ
บังคับ 6) การเชื่อมประสาน และ 7) การเสริมประสาน

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนในพื้นที่
ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง เกิดขึ้น
โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น 3 ประเภท กล่าวคือ

1. กิจกรรมอื่นเนื่องมาจากหลักศาสนาที่สำคัญ
ได้แก่ 1) การละหมาด 2) การถือศีลอด 3) การสอน
คัมภีร์อัลกุรอาน 4) วันมาฆบูชา 5) วันวิสาขบูชา
6) วันอาสาฬหบูชา 7) วันเข้าพรรษา 8) วันออกพรรษา
และ 9) การทอดกฐิน

2. กิจกรรมอื่นเนื่องมาจากประเพณี
วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ 1) ประเพณี
สงกรานต์ 2) ประเพณีลอยกระทง 3) งานแต่งงาน
และ 4) งานศพ

3. กิจกรรมอื่นเนื่องมาจากการสนับสนุนของ
ส่วนราชการที่สำคัญ ได้แก่ 1) โครงการผู้สูงอายุ
กำแพง 2) ธนาคารต้นไม้ 3) วันเด็กแห่งชาติ 4) การ
ประกวดอาหารจากพระเจ้าเพื่อคุ้มครองพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5) คุณธรรมและจริยธรรม 6) การ
แข่งขันกีฬาระดับตำบล 7) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
8) วันแม่แห่งชาติ 9) วันพ่อแห่งชาติ 5 ธันวาคม
10) การอนุรักษ์ป่าชายเลน และ 11) การปลูกป่า
เฉลิมพระเกียรติ

การปฏิสัมพันธ์ของศาสนิกชน มองผ่าน
กิจกรรม หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ประเภทดัง
กล่าว สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพของการ
ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้ง 7 มิติ ได้ดังนี้

1. **ความร่วมมือ** ความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่าง
ศาสนิกชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น ดังนี้

1.1 กิจกรรมอื่นเนื่องมาจากหลักศาสนาของ
ศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลกำแพงกำแพงกำแพงเป็น 2 ประเด็น
คือ

1.1.1 ความร่วมมือระหว่างศาสนิกชนที่นับถือ
ศาสนาเดียวกัน

- ศาสนาพุทธ การจัดกิจกรรมโดยเฉพาะศาสนา
พิธี ได้รับความร่วมมือจากศาสนิกชนเป็นอย่างดีทั้ง
ด้านกำลังแรงงาน และกำลังทรัพย์ ตั้งแต่การเตรียม
งาน การจัดงาน และการร่วมงาน กิจกรรมส่วนใหญ่
จะจัดขึ้นที่วัดสัทธิธรรมารามและวัดควนไทรงาม มี
กรรมการวัดเป็นผู้ประสานงาน และเป็นตัวหลักใน
การจัดกิจกรรม ได้รับการสนับสนุนด้วยดีจาก
ศาสนิกชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ โดย
เฉพาะโรงเรียนซึ่งได้เปิดโอกาสให้นักเรียนที่นับถือ
ศาสนาพุทธเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง

- ศาสนาอิสลาม การจัดกิจกรรมต่างๆ ของ
ศาสนิกชน ได้รับความร่วมมือจากศาสนิกชนค่อนข้าง
สูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศาสนิกชนส่วนใหญ่นับถือ
ศาสนาอิสลาม รวมทั้งผู้นำชุมชน และการจัด
กิจกรรมภายในมัสยิดหรือสุเหร่า ซึ่งมีประจำทุก
หมู่บ้านจึงไม่มีอุปสรรคในเรื่องการเดินทาง สำหรับการ

ให้ความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากศาสนิกชนมีทั้ง การช่วยเหลือด้านแรงงาน และกำลังทรัพย์

1.1.2 ความร่วมมือระหว่างต่างศาสนิกชน

- การจัดกิจกรรมทางศาสนาพุทธ ได้รับความร่วมมือจากศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลามในบางส่วน แต่ก็มีข้อจำกัดในบางเรื่อง กล่าวคือ ข้อห้ามในเรื่องหลักของศาสนาอิสลาม ที่ห้ามมิให้ศาสนิกชนเข้าร่วมศาสนพิธีของศาสนาอื่น ดังนั้นจึงมีศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลามเข้าร่วมในพิธีทางศาสนาพุทธ น้อยมาก

- การจัดกิจกรรมทางศาสนาอิสลาม ได้รับความร่วมมือจากศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธค่อนข้างสูง การให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมก็กระทำได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอิสลาม ถ้าได้รับเชิญ หรือมีโอกาส

1.2 กิจกรรมอันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากศาสนิกชนทั้ง 2 ศาสนา โดยเฉพาะประเพณีที่จัดขึ้นในชุมชน ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา และศาสนิกชนทั้ง 2 ศาสนา มีทั้งการจัดงานแบบรื่นเริง และแบบเรียบง่าย ยกเว้นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา เช่น ประเพณีสงกรานต์ หรือลอยกระทง จะมีศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลามเข้าร่วมกิจกรรมไม่มากนัก แม้ว่าทางอำเภอสุขสำราญหรือองค์การบริหารส่วนตำบลกำพวนจะเป็นผู้จัดกิจกรรมก็ตาม

1.3 กิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ ได้รับความร่วมมือจากศาสนิกชนค่อนข้างมาก เนื่องจากไม่มีเนื้อหา หรือไม่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนทางศาสนาโดยตรง ยกเว้นบางกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธซึ่งต้องนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีทางศาสนา ก็จะได้รับความร่วมมือจากต่างศาสนิกชนค่อนข้างน้อย

2. การแลกเปลี่ยน

2.1 กิจกรรมอันเนื่องมาจากหลักศาสนานั้น ไม่

ปรากฏว่ามีการแลกเปลี่ยนกันระหว่าง ศาสนิกชน แต่ยังคงความเป็นวัฒนธรรมทางศาสนาของแต่ละศาสนา

2.2 กิจกรรมอันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น พบว่ามีแลกเปลี่ยน และการยอมรับ ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นสังคมชนบท ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกันและอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน ดังนั้น จึงได้มีการหลอมหลอมประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่นร่วมกัน แม้ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนาแต่ก็ได้รับการยอมรับร่วมกันระหว่างศาสนิกชน และก่อให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคีในการทำงาน การจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

2.3 กิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างศาสนิกชนค่อนข้างสูง เนื่องจากหน่วยงานราชการเป็นหน่วยงานที่คอยให้บริการแก่ประชาชน เป็นที่พึ่งของประชาชน และมีความเป็นกลาง ดังนั้น จึงเป็นที่ยอมรับของประชาชน ซึ่งส่งผลต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่วนราชการให้การสนับสนุน หรือเป็นเจ้าภาพซึ่งการทำกิจกรรมร่วมกันของศาสนิกชนทั้งศาสนิกชนเดียวกัน และต่างศาสนิกชน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นในด้านต่างๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขมากยิ่งขึ้น

3. การแข่งขัน

การแข่งขันระหว่างศาสนิกชน พบว่ามีปรากฏให้เห็นน้อย เนื่องจากยังเป็นสังคมชนบท ซึ่งมีการแข่งขันในเรื่องต่างๆ ค่อนข้างน้อย ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม หรือด้านเศรษฐกิจ สำหรับเรื่องที่มีการแข่งขันกันอยู่บ้าง คือการเมืองท้องถิ่น หรือการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แต่การแข่งขันก็มีได้รุนแรง และไม่ได้ยึดถือเหมือนในบางพื้นที่

4. ความขัดแย้ง

4.1 กิจกรรมอันเนื่องมาจากหลักศาสนา พบว่าเกิดขึ้นในบางครั้ง เนื่องจากความไม่เข้าใจกัน

ระหว่างศาสนิกชนในหลักคำสอน ข้อห้ามต่างๆ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน เช่น บางคนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี เมื่อศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลามไม่เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ เป็นต้น แต่สำหรับผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ ไม่ปรากฏว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น เนื่องจากมีความเข้าใจ และยอมรับในความแตกต่างของหลักคำสอนทางศาสนา

4.2 กิจกรรมอันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น พบว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น แต่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเกิดจากการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล และเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งแม้ว่าจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็สามารถที่จะแก้ไขปัญหา ประนีประนอมกันได้ โดยเฉพาะศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลามเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน นอกจากนี้ยังมีผู้นำทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู หรือพระสงฆ์ คอยให้การดูแล อบรม สั่งสอน และตักเตือนเป็นประจำ

4.3 กิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ ทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน แต่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางศาสนา เช่น บางครั้งส่วนราชการจัดกิจกรรมที่ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถเข้าร่วมได้

5. การควบคุมและการบังคับ

การควบคุมและการบังคับระหว่างศาสนิกชนที่ปรากฏ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การใช้กฎหมายทางสังคม หลักคำสอนทางศาสนาและการใช้หลักกฎหมายซึ่งไม่เป็นที่นิยมมากนัก

5.1 ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ มีการควบคุมและการบังคับ โดยนำหลักคำสอนทางศาสนามาเป็นแนวทางในการยึดถือและปฏิบัติ เพื่อให้ศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้อบรม สั่งสอน แต่ก็ไม่เข้มงวดมากนัก การใช้กฎหมายทางสังคม มีลักษณะของการทำข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนโดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

และผู้อาวุโสเป็นผู้ควบคุมดูแล เมื่อมีการกระทำความผิดก็จะมี การลงโทษทางสังคม และยังมีบทบาทในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมปัญหา หรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

5.2 ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีการควบคุมและการบังคับ โดยนำหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม มาเป็นแนวทางในการยึดถือและปฏิบัติเช่นกัน โดยมีความเข้มงวดในการปฏิบัติตามหลักคำสอน ข้อห้ามต่างๆ มีการลงโทษทางสังคมที่ค่อนข้างชัดเจน โดยมีโต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู เป็นผู้อบรมสั่งสอน ตักเตือนผู้ที่กระทำความผิด และเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ประนีประนอมข้อพิพาทต่างๆ ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้อาวุโสเป็นผู้ควบคุม ดูแล ความสงบเรียบร้อยในชุมชนเหมือนกับศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ

6. การเชื่อมประสาน

การเชื่อมประสานระหว่างศาสนิกชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของผู้นำ ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา และผู้อาวุโส การเชื่อมประสานเกิดขึ้นในกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมอันเนื่องมาจากหลักศาสนา กิจกรรมอันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น และกิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

7. การเสริมประสาน

การเสริมประสานระหว่างศาสนิกชนส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของส่วนราชการในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน อำเภอสุขสำราญ โรงเรียน และหน่วยงานราชการอื่นๆ ในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการผลักดันช่วยเหลือสนับสนุนให้การจัดกิจกรรมประสบผลสำเร็จ ในทำนองเดียวกัน ถ้าส่วนราชการผู้ให้การเสริมประสานไม่เข้าใจในประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนก็จะเป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรม และการสร้างปฏิสัมพันธ์ของศาสนิกชนได้เช่นกัน

ข้อวิจารณ์

จากผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลกำแพง พบว่าประชาชนในตำบลกำแพง มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างศาสนิกชน ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส และข้าราชการในหน่วยงานราชการในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมอันเนื่องมาจากหลักศาสนา กิจกรรมอันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น และกิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการในท้องถิ่น กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ได้ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชน ทั้งนี้เนื่องจากศาสนิกชน ทั้ง 2 ศาสนา อยู่ร่วมกันมาเป็นระยะเวลานาน มีการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรมของทั้ง 2 ศาสนา อยู่ตลอดเวลา จึงทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างของวัฒนธรรมทางศาสนา แต่อย่างไรก็ตามสำหรับคนรุ่นหลังนั้น จะต้องได้รับการอบรม สั่งสอน และเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนได้อย่างต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืน

สำหรับการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนิกชนใน 7 มิติ พบว่า

1. ความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่าง ศาสนิกชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ถือว่าอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากศาสนิกชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ในความแตกต่างของวัฒนธรรมทางศาสนา และยอมรับในความแตกต่างนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตามส่วนราชการก็น่าจะเข้ามามีบทบาทในการสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างศาสนิกชนให้เพิ่มมากขึ้น

2. การแลกเปลี่ยนระหว่างศาสนิกชน พบว่ามีการแลกเปลี่ยนและการยอมรับประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นสังคมชนบท ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกันและอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน ดังนั้นจึงได้มีการหล่อหลอมประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่นร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตาม

กิจกรรมอันสืบเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา ก็ยังมีการแลกเปลี่ยนกันไม่มากนัก อันเนื่องมาจากข้อห้ามทางศาสนา ซึ่งศาสนิกชนเองก็ควรจะต้องทำความเข้าใจ และยอมรับว่าไม่สามารถที่จะแลกเปลี่ยน หรือไม่อาจเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านี้ได้

3. การแข่งขันระหว่างศาสนิกชนพบว่ามีน้อย ทั้งนี้เนื่องจากตำบลกำแพงเป็นสังคมชนบท ซึ่งมีการแข่งขันในเรื่องต่างๆ ก่อนข้างน้อย ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม หรือด้านเศรษฐกิจอย่างไรก็ตามในประเด็นเรื่องการเมืองท้องถิ่น ก็พบว่ามีการแข่งขันกันเหมือนกับที่ปรากฏในชุมชนทั่วไป แต่ก็ไม่ได้มีความรุนแรง เนื่องจากศาสนิกชนส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน

4. ความขัดแย้งระหว่างศาสนิกชน มีปรากฏให้เห็นบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากความไม่เข้าใจกันระหว่างต่างศาสนิกชนในหลักคำสอน ข้อห้ามต่างๆ จึงทำให้ต่างศาสนิกชนเกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งแม้ว่าจะมีความขัดแย้งปรากฏให้เห็นบ้าง แต่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาประนีประนอมกันได้ เนื่องจากส่วนใหญ่ก็จะเป็นเครือญาติกัน และยังมีผู้นำทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็น โต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู หรือพระสงฆ์คอยอบรม สั่งสอน และตักเตือนอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้กิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ ก็มีส่วนทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกันเนื่องจากความไม่เข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมทางศาสนา ซึ่งบางกิจกรรมนั้นศาสนิกชนไม่สามารถเข้าร่วมได้แต่จำเป็นต้องเข้าร่วมเนื่องจากส่วนราชการเป็นผู้จัดซึ่งทำให้เกิดความไม่มั่นใจในความเป็นกลางของส่วนราชการ หรือเกิดความไม่พอใจกันระหว่างศาสนิกชนกับข้าราชการ หรือระหว่างต่างศาสนิกชน แม้กระทั่งศาสนิกชนที่นับถือศาสนาเดียวกัน แต่ส่วนใหญ่ทางส่วนราชการก็ได้มีการหารือกับผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนา โดยได้ชี้แจงถึงเหตุผลและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนาเข้าใจ ทั้งนี้ หากมีสิ่งใดที่ศาสนิกชนไม่สามารถปฏิบัติได้ ก็จะอธิบายถึงข้อจำกัดนั้นให้แก่

หน่วยงานราชการผู้จัดกิจกรรมได้รับทราบและหาข้อตกลงร่วมกัน เช่น ระหว่างการประกอบพิธีทางศาสนาพุทธในวันสำคัญที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถเข้าร่วมในพิธีดังกล่าวได้ แต่จะเข้าร่วมในกิจกรรมอื่นๆ หลังจากเสร็จศาสนพิธีแล้ว เป็นต้น เมื่อได้ข้อตกลงดังกล่าวแล้ว ผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนาจะกลับมาทำความเข้าใจและขอความร่วมมือให้ศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในวันสำคัญต่างๆ

5. การควบคุมและการบังคับระหว่างศาสนิกชน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การใช้กฎเกณฑ์ทางสังคม หลักคำสอนทางศาสนา และการใช้หลักกฎหมาย โดยศาสนิกชนนำหลักคำสอนทางศาสนามาเป็นแนวทางในการยึดถือและปฏิบัติ โดยมีโต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู หรือพระสงฆ์ เป็นผู้อบรมสั่งสอน การใช้กฎเกณฑ์ทางสังคม มีลักษณะของการทำข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส เป็นผู้ควบคุม ดูแล เมื่อมีการกระทำความผิดก็จะมี การลงโทษทางสังคม นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ต้องคอยไกล่เกลี่ย ประนีประนอมในกรณีที่เกิดปัญหา หรือ ข้อขัดแย้งเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้ปรากฏความขัดแย้งค่อนข้างน้อย

6. การเชื่อมประสานระหว่างศาสนิกชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของผู้นำ ซึ่งการเชื่อมประสานเกิดขึ้นในกิจกรรมต่างๆ มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชนยังมีบทบาทค่อนข้างสูงในชุมชน

7. การเสริมประสานระหว่างศาสนิกชน ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของส่วนราชการในท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากส่วนราชการมีหน้าที่ในการบริการประชาชน ดูแลทุกข์สุขของประชาชน ตลอดจนมีบทบาทในการเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานราชการ และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การปฏิสัมพันธ์ของศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลกำแพงใน 7 มิติ พบว่า

1. ความร่วมมือระหว่างศาสนิกชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ถือว่าอยู่ในระดับดี ทั้งผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกัน และต่างศาสนา ยกเว้นการจัดกิจกรรมอันเนื่องมาจากหลักคำสอนทางศาสนา หรือ กิจกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา จะมีความร่วมมือเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย

2. การแลกเปลี่ยนระหว่างศาสนิกชน พบว่า มีการแลกเปลี่ยนและการยอมรับประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ

3. การแข่งขันระหว่างศาสนิกชนในพื้นที่พบว่า มีน้อย ยกเว้นเรื่องการเมืองท้องถิ่น ซึ่งปรากฏว่ามีการแข่งขันอยู่บ้าง แต่ไม่รุนแรงมากนัก

4. ความขัดแย้งระหว่างศาสนิกชน มีปรากฏให้เห็นบ้าง ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างต่างศาสนิกชนในหลักคำสอน ข้อห้ามต่างๆ ทำให้ความไม่เข้าใจกัน สำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล แม้ว่าจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็สามารถที่จะแก้ไขปัญหา ประนีประนอมกันได้

5. การควบคุมและการบังคับระหว่างศาสนิกชน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การใช้กฎเกณฑ์ทางสังคม หลักคำสอนทางศาสนา และการใช้หลักกฎหมาย โดยศาสนิกชนนำหลักคำสอนทางศาสนามาเป็นแนวทางในการยึดถือและปฏิบัติ เพื่อให้ศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยมี โต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู หรือพระสงฆ์ เป็นผู้อบรมสั่งสอน การใช้กฎเกณฑ์ทางสังคมมีลักษณะของการทำข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส เป็นผู้ควบคุม ดูแล เมื่อมีการกระทำความผิดก็จะมี การลงโทษทางสังคม และเป็นผู้ที่ต้องคอยไกล่เกลี่ย ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในชุมชน

6. การเชื่อมประสานระหว่างศาสนิกชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของผู้นำ ซึ่งการเชื่อมประสานเกิดขึ้นในกิจกรรมต่างๆ มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งศาสนิกชนเองก็ยังให้ความสำคัญกับผู้นำอยู่

7. การเสริมประสานระหว่างศาสนิกชน ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของส่วนราชการในท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมอันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรม หรือหลักความเชื่อทางศาสนา

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้นำชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการประสานให้ประชาชนในพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ขณะเดียวกันก็ต้องประสานกับหน่วยงานภายนอก ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน

2. ศาสนิกชน ทั้ง 2 ศาสนา ควรเรียนรู้ ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน และวัฒนธรรมทางศาสนา รวมถึงผู้ปกครองก็ส่งเสริมให้บุตรหลานได้เรียนรู้ถึงหลักธรรมคำสอนของศาสนาซึ่งจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การดำเนินชีวิตก็จะอยู่บนความปัดความสุข

3. ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้าร่วมจัดกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมของหมู่บ้าน เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึก และสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

4. การจัดกิจกรรมทั้งทางด้านศาสนา และ ประเพณีต่าง ๆ นั้น หน่วยงานราชการจะต้องมีความเข้าใจ และเป็นผู้ประสานงานให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นให้ได้ เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลสาธารณะ ดังนั้น จะต้องทำความเข้าใจ ยอมรับในความแตกต่างของหลักศาสนา และ ต้องเป็นกลไกสำคัญในการประสานงานให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีของศาสนิกชนในพื้นที่

5. การจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นท้องถิ่นนั้น หน่วย

งานในระดับท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในระดับอำเภอ จะต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน ประการสำคัญจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด

6. ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างข้าราชการในระดับอำเภอ กับข้าราชการส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างหน่วยงานราชการ เช่น กิจกรรมการแข่งขัน กีฬาเชื่อมสัมพันธ์ การจัดประชุมสังสรรค์ เป็นต้น

คำขอบคุณ

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสถานีวิจัยเพื่อการพัฒนาชายฝั่งอันดามัน สถาบันวิจัยและพัฒนา แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แดงมณี. 2541. *ความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในอำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา*. สงขลา: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- กิตติพันธ์ นนทปัทมเดช. 2546. *การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นรพวงศ์ เทพจารี. 2534. *ความขัดแย้งผูกพันในศาสนาอิสลามของคนไทยมุสลิมชนบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต*. ปัตตานี: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พรพันธ์ เขมคุณาศัย. 2535. *ทรงสนะของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมผสานทางวัฒนธรรมของรัฐ*. นราธิวาส: ม.ป.พ.
- มูอัมมัดราฟิร มะเก็ง. 2551. *อิสลามกับความจริงที่*

- ต้องรู้: การอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทาง
ศาสนา ภาษา และเผ่าพันธุ์. เข้าถึงได้จาก [http://
www.gotoknow.org/blog/fuad1011/216716](http://www.gotoknow.org/blog/fuad1011/216716). เข้า
ถึงเมื่อ 19 พฤษภาคม 2552.
- ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์. 2543. *มนุษย์กับสังคม: ความรู้
เบื้องต้นตามแนวสังคมวิทยา มหาคศ. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- รัตติยา สาและ. 2540. *การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิก
ที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- โสภา ชีปลมณ. 2531. *ทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรมค่านิยมประเพณีและวัฒนธรรมของครอบครัวไทยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร: ศึกษาเฉพาะกรณี
ในเขตกรุงเทพมหานคร. นครปฐม: มหาวิทยาลัย
มหิดล ศาลายา.*
- องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง. 2551. *รายงานประจำปี 2551. ระนอง: องค์การบริหารส่วนตำบล
กำแพง. เอกสารอัดสำเนา.*